

Asia: VN/32076/2023

Lausuntopyyntö kotoutumislain mukaisista asetuksista

Lausunnonantajan lausunto

Asetus 1: VNa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sekä monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sisällöstä ja toteuttamisesta (arviointiasetus)

2 § Alkuhaastattelun sisältö

”Alkuhaastattelussa on tuotava maahanmuuttajan tietoon vähintään:”

Kommentti: Alkuhaastattelun tarkoitus on tutkimuksemme mukaan jäänyt monelle kotoutujalle pimentoon ja sitä on pidetty vain yhtenä dokumenttina viranomaista varten. Palveluprosessin yhteydessä onkin tärkeää kertoa kotoutumissuunnitelman tavoitteista, kestosta, tiedon säännöllisestä päivittämisestä sekä jatkumahdollisuuksien ehdoista, jotta kotoutuja ymmärtäisi, että suunnitelmaa ei tehdä pelkästään viranomaisia varten vaan kotoutujan omien tarpeiden selvittämiseksi. Ehdotamme, että kohta muotoillaan seuraavasti: ”Alkuhaastattelussa on tuotava tietoon vähintään kotoutumissuunnitelman laadinnan tarkoitus, tavoitteet, sen kesto, säännöllinen päivittäminen, jatkamisen ehdot ja velvoittavuus”

4 § Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin toteutus

”Arviointi on toteutettava maahanmuuttajan äidinkielellä tai kielellä, jota maahanmuuttajan voidaan todeta asian laatuun nähden riittävästi ymmärtävän.”

Kommentti: Viranomaisen on pidettävä huoli siitä, että kielelliset oikeudet toteutuvat. Jos henkilö esimerkiksi on alkava kielenoppija, viranomaisen on käytettävä ammattitaitoista asiointitulkkia, sillä kotoutumissuunnitelman käsitteet ja kieli eivät muutoin avaudu. Asiointikielenä voi myös olla suomalainen tai suomenruotsalainen viittomakieli, jolloin tulkkia tilatessa on huomioitava, että kotoutuja ei välttämättä osaa kansainvälistä viittomaa.

Asetus 2: VNa monikielisen yhteiskuntaorientaation sisällöstä ja toteuttamisesta (yhteiskuntaorientaatioasetus)

§ 1 Monikielisen yhteiskuntaorientaation sisältö

1) suomalaisen yhteiskunnan arvot ja normit sekä keskeinen lainsäädäntö

Kommentti: Suomalainen yhteiskunta on moniarvoinen, mikä ei tule nykyisessä asetusluonnoksessa riittävästi esille ja luonnos on siksi ongelmallinen. Esimerkiksi Ruotsin yhteiskuntaorientaation tutkimuksessa on havaittu, että moniarvoisuus ei toteudu ja että koulutuksessa on riski ajautua kotoutujan omien arvojen väheksymiseen, poisoppimiseen ja yksiarvoiseen, ”hyvän mallikansalaisen” malliin (ks. Milani ym. 2021; Bauer ym. 2023).

4) sukupuolten tasa-arvo ja seksuaalioikeudet

Kommentti: Muotoilu viittaa siihen, että sukupuolia on kaksi ja että suomalaisessa yhteiskunnassa tunnustetaan vain heterosuhteet. Ehdotamme, että muotoilua korjataan seuraavasti: ”sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeudet.”

9) järjestö- ja vapaaehtoistoiminta sekä osallisuus

Ehdotamme, että osallisuus erotetaan omaksi kohdaksi, sillä se on muutakin kuin järjestö- ja vapaaehtoistoimintaa.

2 § Monikielisen yhteiskuntaorientaation toteuttaminen

Kommentti: Pidämme hyvänä, että monikielinen yhteiskuntaorientaatio on mahdollista suorittaa myös itsenäisesti. Pohdittavaksi jää kuitenkin se, miten ratkaistaan yhdenvertaisuuskysymykset eli kuka päättää käytännössä, millä perustein ja millä kielellä itsenäinen suoritus on mahdollista ja mitä suorittaminen ylipäätään tarkoittaa. Materiaali monella kielellä tulee olemaan vaikea toteuttaa kielellisten oikeuksien kannalta. Onkin tärkeä päättää, miten materiaalia tulevaisuudessa tuotetaan (mille kielille materiaali käännetään ja ketkä sen tekevät). Huomautamme myös, että materiaalin laadinnassa on huomioitava kuurot kotoutujat.

Taustamuistiossa tuodaan esille, että kouluttajalta ei voi vaatia pedagogista koulutusta. Pidämme tätä näkemystä ongelmallisena, sillä se voi pahimmillaan johtaa normatiiviseen asioiden käsittelyyn.

Lähteet:

Bauer, Simon, Milani, Tommaso, von Brömssen, Kerstin & Spehar, Andrea 2023. Constructing the “Good Citizen”: Discourses of Social Inclusion in Swedish Civic Orientation. Vol 11, No 4 (2023): Adult Migrants’ Language Learning, Labour Market, and Social Inclusion. <https://doi.org/10.17645/si.v11i4.7060>

Tommaso Milani, Simon Bauer, Marie Carlson, Andrea Spehar & Kerstin von Brömssen (2021): Citizenship as status, habitus and acts: Language requirements and civic orientation in Sweden, *Citizenship Studies*, DOI: 10.1080/13621025.2021.1968698

OPH. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelu. 13.8.2024 <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuussuunnittelu>

Asetus 3: VNa alaikäisenä ilman huoltajaa tulleen lapsen edustajan palkkion maksamisen perusteista ja palkkion suuruudesta, korvattavista kuluista sekä menettelystä palkkion maksamisessa ja kulujen korvaamisessa (edustajanpalkkioasetus)

-

Asetus 4: VNa laskennallisen korvauksen perusteista ja maksatuksesta (korvausasetus)

-

Asetus 5: VNa kotoutumisen edistämisen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettavista tiedoista (tietoasetus)

-

Muut huomiot

-

Havila Marjo
Jyväskylän yliopisto - Soveltavan kielentutkimuksen keskus